

Monitoring beschermde soorten Havikerwaard-Zuid 2023

Gijs Kurstjens & Jildert Hijlkema, 21 juni 2023

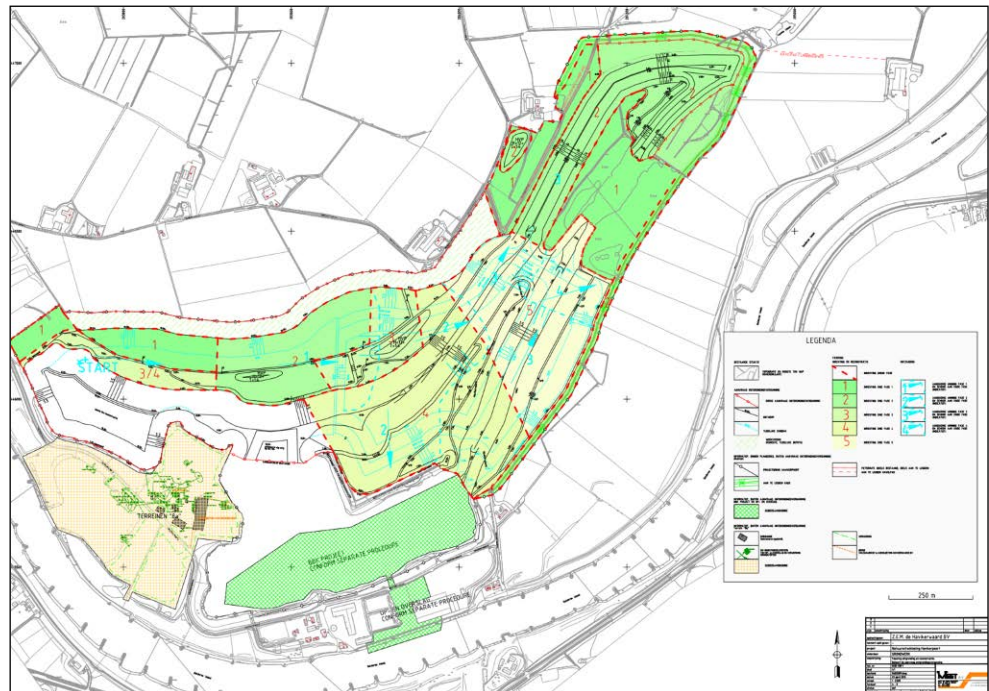
Inleiding

In het kader van het project Havikerwaard-Zuid (figuur 1) dient conform de voorschriften vanuit de verleende ontheffing FF-wet (FF/75C/2014/0123) door K3 met enige regelmaat te worden gemonitord op beschermde soorten. De aandacht is daarbij vooral uitgegaan naar die delen waar momenteel werkzaamheden (gaan) plaatsvinden (fase 2, 3 en 4, zie figuur 2). Ook is speciale aandacht besteed aan het deel waar reconstructie van het bedrijfsterrein is voorzien (figuur 4, zie laatste paragraaf). Het gaat om de volgende beschermde diersoorten, waarvan bekend is dat ze in het gebied voorkomen (bever, das en rugstreeppad) en om broedvogels waarvoor het totale IJsselgebied kwalificeert als Vogelrichtlijngebied (in concreto vooral aalscholver, oeverzwaluw en ijsvogel). Fase 1, zowel het westelijk als het noordoostelijk deel, is ondertussen afgerond en heringericht met o.a. bosaanleg en inplant. Inmiddels is ook het westelijk deel van fase 2 voor het overgrote deel afgerond (incl. aanleg en inplant van een hoogwatervluchtplaats). Afgraving en zandwinning vindt nu vooral plaats in fase 4 en 5 (rood) en reconstructie in fase 3.

Figuur 1. Verbeeldend inrichtingsplan Havikerwaard-Zuid.

Figuur 2. Fasering van het project Havikerwaard-Zuid.

Methode

Op twee geschikte avonden (24 mei door Jildert Hijlkema en 8 juni door Gijs Kurstjens) is geluisterd naar koren van roepende mannetjes van de rugstreeppad en is gezocht naar larven. Tijdens deze avonden zijn ook de kolonies van de oeverzwaluw geteld en is onderzoek gedaan naar andere beschermde soorten (bever, das). Tevens is gelet op broedvogels met jaarrond beschermde nesten (roofvogels en uilen).

Resultaten

Rugstreeppad (figuur 3)

Net als in 2022 blijkt de soort zich sterk te hebben uitgebreid. Opnieuw is de soort vastgesteld aan de noordzijde van de zandwinplas, vooral rondom de noordwestzijde van het Paradijs. Daar waren door het natte voorjaar ondiepe plassen aanwezig waar de soort zich massaal heeft voortgeplant. Op 24 mei zijn in vrijwel alle plasjes larven gevonden.

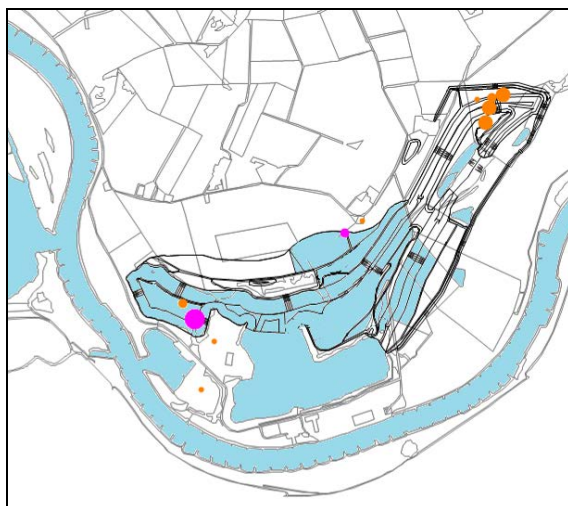
Ook op het fabrieksterrein aan de zuidzijde van de plas zijn op enkele locaties roepende exemplaren gehoord. Op 8 juni waren er naast grote larven ook massaal uitkruipende juvenielen aanwezig.

Leefgebied van grote populatie rugstreeppad in 2023 (ten noordwesten van Paradijs).

Net uitgekomen juveniele rugstreeppadjes op 8 juni 2023.

Figuur 3. Overzicht van locaties met roepende koren van rugstreeppad (oranje) en de kolonies oeverzwaluw (roze) in 2023.

Bever en otter

De familieburcht van de bever aan de beboste westzijde van de oude zandplas was op 8 juni in gebruik. Daar is een adult dier waargenomen. In de haven is op 24 mei ook een dier gezien, maar deze is waarschijnlijk ook afkomstig van deze burcht. Er loopt een duidelijke wissel vanuit de nieuwe zandplas naar de haven. Ook in het Paradijs is op 24 mei een dier gezien van een andere beverfamilie. Tenslotte is er ook beveractiviteit in de oude zandwinplas. Er zijn dus drie territoria aanwezig verspreid over het gebied.

Van otter zijn geen recente waarnemingen bekend uit het gebied (bron: waarneming.nl).

Das

De burchtlocatie onder een struweel langs de oostrand van fase 4 is op beide dagen bezocht. Er blijkt geen activiteit meer te zijn (geen belopen pijpen, geen nestmateriaal, geen mestputjes). Waarschijnlijk hebben de dieren zich door de uitbreiding van de zandplas aan de oostzijde naar de in het kader van dit project nieuw aangelegde zomerkade verplaatst. Daar zijn op 24 mei volop sporen aangetroffen, waaronder enkele pijpen met nestmateriaal (figuur 4).

Figuur 4. Sporen van das in en rond de nieuw aangelegde zomerkade.

Broedvogels

De kolonie aalscholver die in het Paradijs aanwezig was in 2022, heeft zich in 2023 verplaatst naar de populierenrij langs de oude zandplas, in de knik van de zogenaamde "hockey-stick". Door lokale vogeltellers (Jan Schoppers, Sovon) is deze kolonie in het voorjaar geteld (voordat er blad aan de bomen zat) en zijn 55 nesten aangetroffen.

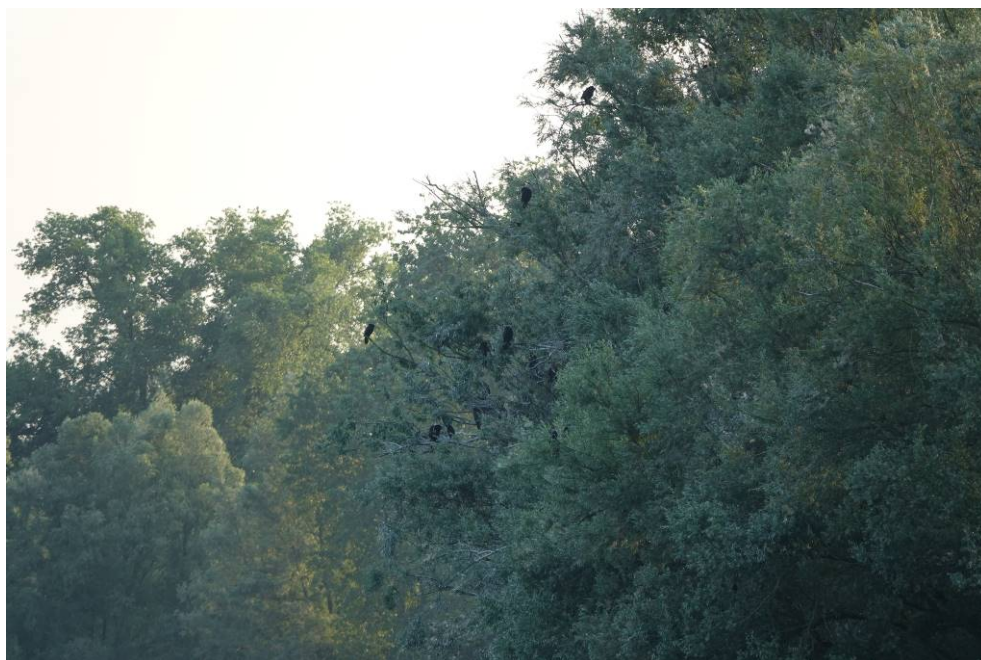
Eveneens is er in 2023 een territorium van de buizerd aanwezig in de populieren van de "hockey-stick". Ook bij het Paradijs is net als in de voorgaande jaren weer een territoriaal paar buizerd aanwezig.

In 2023 is het legsel van de zeearend, die hier nu voor het vierde jaar broedt, mislukt. Het jong dat op 7 mei nog werd gevoerd, is op 15 mei dood gevonden (informatie Werkgroep Zeearend Nederland).

Op twee locaties zijn kolonies van de oeverwaluw aangetroffen. In een gronddepot bij het industrieterrein/ kantoor (>100 nesten op 24 mei) en in steilwandje bij westoever van fase 2 (ter hoogte van vakantieboerderij): 8 op 24 mei. Beide kolonies zijn uiteraard gespaard tijdens het broedseizoen.

In de omgeving van het fabrieksterrein (nabij vloeiveld of in de dam door de plas naar het fabrieksterrein) is een territorium van de ijsvogel aanwezig. Tijdens beide bezoeken is hier in de nabije omgeving een ijsvogel waargenomen.

Ten noorden van het Paradijs is op 24 mei een zingende blauwborst gehoord.

Nieuwe locatie van de kolonie aalscholvers in populieren op knik van "hockeystick" tussen de oude en nieuwe zandwinplas.

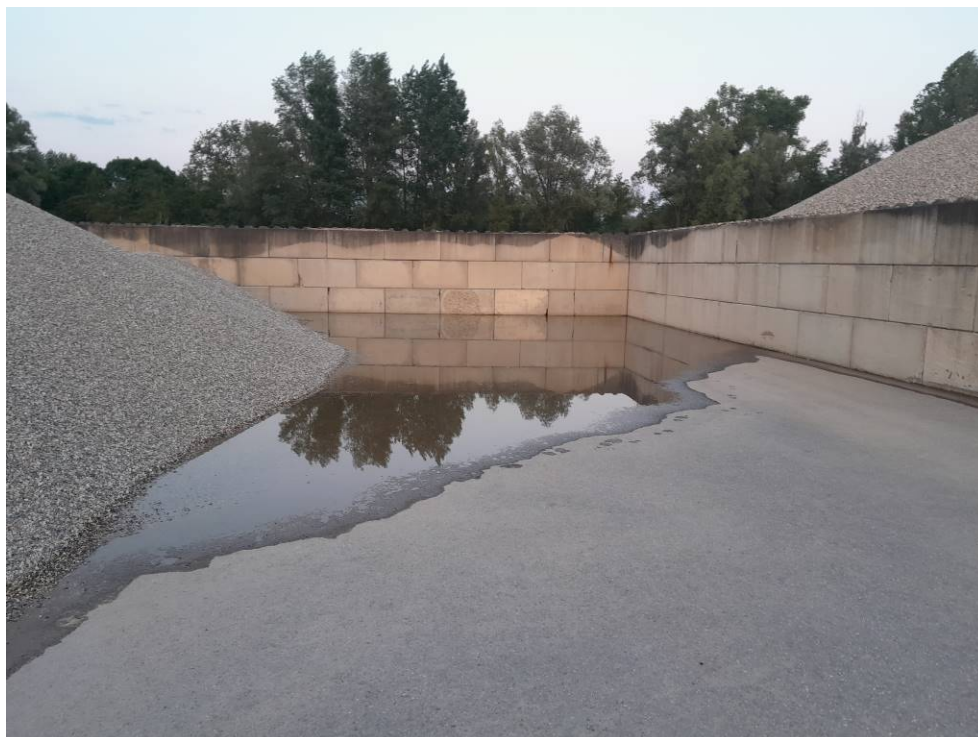

Grote kolonie oeverzwaluw nabij industrieterrein.

Deelgebied reconstructie bedrijfsterrein (figuur 5)

In de zone waar omvorming van industrieterrein naar extensief grasland is voorzien, is net als in alle voorgaande jaren, op beide dagen eveneens onderzoek gedaan naar het voorkomen van beschermde soorten. In de bomen en struiken die dienen te verdwijnen, zijn geen nesten aanwezig van jaarrond beschermde vogelsoorten. Dit jaar is er in tegenstelling tot 2022 geen zangpost van de nachtegaal vastgesteld, wel een cluster van drie erbuiten. Burchten van das en bever zijn afwezig in deze zone.

Net als in voorgaande jaren, was er sprake van succesvolle voortplanting van de rugstreeppad op het bedrijfsterrein, zowel binnen (zie foto onder) als buiten de contour. Het terrein fungeert niet alleen als voortplantingslocatie maar het totale hoogwatervrije gebied fungeert naar alle waarschijnlijkheid als overwinteringslocatie voor deze soort. Hoewel een amfibiesoort, overwintert de rugstreeppad op het land en in het rivierengebied dan bij voorkeur op een hoogwatervrije locatie.

Voortplantingslocatie van rugstreeppad op zuidelijk industrieterrein (8 juni 2023).

Figuur 5. Deelgebied waar reconstructie van bedrijfsterrein is voorzien. Voorzien is de kap van bosopslag t.b.v. rivierkundige ruimte. Omvorming naar extensief begraasd grasland.

Geconcludeerd kan worden dat bij de omvorming van het industrieterrein rekening dient te worden gehouden met de aanwezigheid van de beschermde rugstreepd. De uitvoering dient te gebeuren buiten de voortplantingsperiode van de soort (april-juli). Bij de herinrichting van het gebied dienen zoveel mogelijk open zandige bodems te worden blootgelegd. Een extensief begrazingsbeheer van het gebied (bijv. door paarden) is gunstig voor de rugstreepd. Aanvullende bemesting van de gronden dient niet te worden toegepast.